

DE DELFTSE GEMEENTERAAD

Politiek moet zichtbaarder 'Democratische controle kan beter'

door Willem de Bie

Centrum van Delft met stadhuis, de markt en de Nieuwe Kerk (foto: Willem de Bie)

DELFT – De gemeenteraad heeft transparantie nodig om het college en de ambtenaren op een goede manier te kunnen controleren. Raadsleden willen het gevoel hebben dat ze het beleid zoals dat wordt uitgevoerd altijd kunnen beïnvloeden. Belangrijke voorwaarde is dat het college bereid is gevraagd en ongevraagd verantwoording af te leggen. Vandaag het laatste deel van een drieluik over de democratische controle.

Het is lastig een pasklaar antwoord te geven op de vraag of de democratische controle in Delft in orde is. Vriend en vijand zijn het erover eens dat raadsleden door goede verantwoording de handel en wandel van het College kunnen controleren en evalueren. En, niet onbelangrijk, goede verantwoording vermindert of voorkomt machtsmisbruik en corruptie. En bevordert dus de integriteit van het stadsbestuur. Maar wat is goede verantwoording?

Sparringpartner

Ga er maar 's aanstaan als raadslid: naast het 'normale' werk moet je ook nog controleren of het allemaal goed gaat in de gemeente Delft. Qua beleid, qua afspraken, qua geld, en meer. En als er onverwacht fouten of missers boven tafel komen, heb je je werk dan niet goed gedaan? Is de gemeenteraad in staat een goede sparringpartner, een tegenmacht voor het college te zijn? Je kunt de controle ook omkeren: van democratisch gekozen wethouders mag je verwachten dat ze uit zichzelf, en met enige regelmaat, rapportages presenteren die op een transparante manier duidelijk maken hoe de stand van zaken is. Gevraagd en ongevraagd.

Raadsleden staan er niet alleen voor: er is permanente hulp beschikbaar. Gemeentesecretaris Martien Van der Kraan: 'Voor ondersteuning hebben we de Rekenkamer en de Griffie, daar kunnen ze vragen om ambtelijke ondersteuning. Ook voor de democratische controle. Ik durf wel te zeggen dat daar meer gebruik van kan worden gemaakt'.

Meebesturen en controleren

Zetten alle betrokkenen even stevig in op democratische controle? Uit landelijk onderzoek blijkt dat coalitiepartijen over het algemeen minder hun best doen voor controle in de openbaarheid. De 'eigen' wethouder laten vallen komt maar weinig voor. Dat geldt ook voor Delft. Het is meestal makkelijker om – achteraf – aan te geven wat niet goed is gegaan. Bij de manier waarop Theater

de Veste er is gekomen, kan men op zijn minst een kritische kanttekening plaatsen. Landelijk hebben Kamerleden Pieter Omtzigt en Renske Leijten laten zien hoe belangrijk die democratische controle is, een vinger leggen op de fouten die het bestuur – het kabinet – maakt of heeft gemaakt. Aantonen hoe het vooral niet moet.

Wat in Delft opvalt, is dat een deel van de gemeenteraad niet optimaal op de hoogte is van de taken die democratische controle met zich meebrengt. Vanuit het eerder besproken dualisme zou de raad zich minder moeten concentreren op details, en meer op meebesturen en controleren van het stadsbestuur. Zodat een raadslid verantwoording af kan leggen naar de kiezers, de Delftenaren.

Gebrek aan tijd

Een reden waarom raadsleden niet toekomen aan democratische controle is tijdsgebrek. Althans, dit argument wordt veel genoemd in gesprekken met raadsleden. Taakverzwaring, schaalvergroting en samenwerkingsverbanden waaraan Delft deelneemt zorgen ervoor dat raadsleden steeds minder tijd over hebben om hun controlerende rol goed uit te voeren.

Voormalig wethouder Lennart Harpe kijkt daar anders naar: 'Ik heb de indruk dat raadsleden die klagen over 'het te druk hebben' hun rol invullen op een manier waarbij je het nooit wint van de andere kant. Je moet je focussen op de hoofdlijnen. Wethouders krijgen heel vaak vragen waarvan je denkt 'Wat is daar nou politiek aan?'

Over de vaak dikke stapels leeswerk voor een raadslid zegt Harpe: 'Nota's die naar de raad worden gestuurd moeten per definitie kort, bondig en laagdrempelig zijn. En uiteraard goed leesbaar. Dus: een goede samenvatting en de rest in de bijlagen'.

Dikke taal

Raadslid Marcel Koelewijn (Hart voor Delft): 'Het is heel vaak dikke, ambtelijke taal. Soms krijg je maar

weinig tijd om je in de materie te verdiepen, want dan heeft een voorstel volgens het College 'spoed'. Dan ga ik wel twijfelen aan het democratische proces. Je stampet het voorstel er doorheen en geeft de oppositie weinig tijd. Ik wil meer tijd hebben om me voor te bereiden, wellicht vragen te stellen aan de wethouder of ambtenaren, en ook voor terugkoppeling naar de inwoners.'

Volgens het College zijn er gepondeerde redenen waarom raadsleden soms iets te vaak een voorstel op het laatste moment onder hun neus geschoven krijgen. Argument is meestal tijdsdruk. Burgemeester Van Bijsterveld weet uit ervaring dat het college qua relevante informatie een flinke voorsprong heeft op de raad. En kennis is macht. 'Toen ik in Almere aftrad als burgemeester werd ik fractievoorzitter en kreeg als raadslid raadsstukken binnen. Ik dacht toen wel: zó, wat heb ik een achtergrondkennis! Dat is die enorme kennisvoorsprong die je hebt als dagelijks bestuurder'.

Bas Vollebregt (STIP) denkt dat de verhanding in het debat bij een spoedprocedure soms voorkomen kan worden als het college vooraf beter nadenkt over welke informatie de raad nodig heeft om het onderwerp goed te kunnen behandelen.

Onzichtbaar

Veel Delftenaren hebben geen idee wat het College van burgemeester en wethouders allemaal doet. Hun werk wordt als onzichtbaar ervaren. Gebrekkige lokale communicatie speelt hierbij een rol. Burgemeester Van Bijsterveld: 'Ik zie dat veel raadsleden bezig zijn met de processen binnen de gemeente, terwijl ik het mooi zou vinden als ze meer, vanuit hun politieke kleur, de stad in zouden trekken. Je bent politicus en dus moet je je ook profileren als politieke partij. Niet polariserend, maar vanuit een constructieve houding'.

Lokale journalistiek

De belangrijkste vorm van lokale communicatie is lokale journalistiek. De plaatselijke media volgen de Delftse politiek onvoldoende. Henk de Kat, Delftenaar en ervaren journalist, houdt zich al jaren bezig met dit probleem: 'De wezenlijke oorzaak van de verschaalde lokale pers is het ontbreken van lokale journalistiek die continue – en onafhankelijk – de bevolking informeert over wat de (lokale) overheid van plan is in je ei-

gen buurt, je eigen stad. Er is niet één vakjournalist meer die de plannen en besluiten op de voet volgt. Met regelmatig als gevolg dat inwoners te laat in de gaten krijgen wat de gemeente van plan is met hun wijk of stad.'

Omgevingswet

Als voorbeeld noemt De Kat de nieuwe Omgevingswet, die per 1 januari 2023 ingaat. Deze wet heeft vergaande consequenties voor alle bouwplannen in Nederland. Projectontwikkelaars en andere plannenmakers, ook op lokaal niveau, worden voortaan zelf verantwoordelijk voor het aankondigen van hun bouwproject(en) en het regelen van de inspraak hierover. De Kat: 'Ik voorzie zeer grote problemen op het gebied van communicatie. Lokale media zullen overspoeld worden met verhalen van burgers die zich overvallen voelen door besluitvorming. En dus wordt lokale journalistiek nog belangrijker om plannen op tijd te signaleren.'

Verschaalde pers

De lokale politiek onderkent het probleem van de verschaalde Delftse pers en ervaart de gevolgen ervan. Lieke van Rossum (SP): 'Als een wethouder een motie niet uitvoert, zou het goed zijn als er een lokale krant of een ander medium was waar dat de volgende dag in was te lezen, inclusief een reactie van de wethouder. Zodat Delftenaren weten wat er speelt. Lokale media? Dat schiet nu dus in Delft echt niet op'.

Gemeentesecretaris Van der Kraan: 'Via de Stadskrant laten we burgers weten wat we doen, wanneer en waarom. De journalistieke kant, het zorgen dat onze democratie kan functioneren, dat er ook iets van controle is, dat ontbreekt. De maatschappij is complexer geworden, de media dunner, in aantal, in geld. Mensen zijn anders gaan communiceren, onder andere via social media. Maar het ouderwetse journalistieke onderzoek, dat tref je daar niet aan.'

Volgens Harpe (VVD) is lokale journalistiek ook goed voor de stembus: 'We roepen wel dat mensen zich niet interesseren voor de lokale politiek, maar ja, als je er nooit over leest, en je ziet niet waar het over gaat, dan word je ook niet geprikkeld om te gaan stemmen'.

Constante factor

Behalve de Delft op Zondag verschijnt er in Delft een lokale editie van De Telegraaf en het Algemeen Dagblad/Haagsche Courant. Beide besteden weinig aandacht aan de Delftse politiek. Het Mediafonds Delft, een initiatief van Henk de Kat en enkele andere journalisten, probeert in deze leegte te voorzien met incidentele journalistieke onderzoeksprojecten.

Het doel van het Mediafonds is 'om Delft weer te voorzien van professionele, onafhankelijke lokale journalistiek die inwoners, instellingen en bedrijven voorziet van informatie over, en inzicht geeft in belangrijke

ontwikkelingen in de stad. Onafhankelijke journalistiek is een van de pijlers van de (lokale) democratie en is een belangrijke verbindende factor in de stad'.

Delft heeft ook een eigen omroep: Omroep Delft. Dit zou een ideaal platform kunnen zijn voor nieuwsvoorziening, maar de omroep draait vrijwel volledig op vrijwilligers en is geen continue factor als het gaat om serieuze journalistiek. Ook de gemeente Delft, die de omroep subsidieert, is zich daarvan bewust, maar het bedrijven en bevorderen van onafhankelijke journalistiek is nu eenmaal geen taak van de lokale overheid.

Transparantie

Onder andere op basis van vele gesprekken met raadsleden, wethouders en ambtenaren kan worden geconcludeerd dat raadsleden het gevoel hebben dat ze niet altijd beschikken over alle relevante informatie die nodig is om democratische controle uit te oefenen, en dat ze ook niet altijd weten hoe zij deze controle het beste kunnen aanpakken.

De relatie tussen raad en college is goed, maar gebrek aan transparantie vanuit het college voedt gevoelens van wantrouwen. Een voormalig raadslid: 'De mate van transparantie van het werk van het college is eigenlijk al een deel van het antwoord op de vraag: Hoe minder je te verbergen hebt, hoe opener je kan zijn'.

De baas

Sommige leden van de gemeenteraad lijken zich onvoldoende te realiseren dat zij 'de baas' zijn, en niet het college. Burgemeester en wethouders vinden dat de raad best wat vaker met de hakken in het zand zou mogen gaan staan wanneer de raadsleden het niet eens zijn met een voorstel, of ander beleid willen. Ware woorden, op papier, maar in de praktijk staat de al eerder genoemde 'fractiediscipline', het bijna altijd volgen van het standpunt van de 'eigen' wethouder, zo'n actie vaak in de weg.

Tegen de achtergrond van toenemende werkdruk, kennisachterstand, machtsverhoudingen en een verschaalde lokale pers, blijkt het voor raadsleden in Delft bijzonder lastig om op een goede manier invulling te geven aan de taak van democratische controle. Ook omdat het niet alleen gaat om lokale zaken, maar ook over taken die door Provincie en Rijk zijn gedelegeerd aan Delft.

Maar wat is goed? De wet biedt hiervoor geen handvaten. Misschien wordt dit het beste verworven door Peter Castenmiller van de Rekenkamer: 'Goede controle is controle die plaatsvindt'.

Willem de Bie deed onderzoek in opdracht van Mediafonds Delft

Stadhuis, centrum van de macht (foto: Tiemen vd Reijken)